

Læs i dette nummer om:

- Bæredygtige retningslinier for byggeri
- Forårskonference
- Dogme håndbog
- Life-projekt - grønne regnskaber
- Sæt mål på økologien via nettet
- Børn og miljø
- Dogme på Danmiljø

VI TAGER DET SURE MED DET SØDE ...

Med citronerne for øje kunne det meget vel være overskriften på det første nyhedsbrev under Ballerups formandskab. Men indtil videre har jeg ikke fundet noget surt i vores Dogme-samarbejde, tværtimod. Når jeg kigger ned over indholdet i nyhedsbrevet, synes jeg, at det vidner om, at arbejdsgrupperne lægger en ihærdig indsats for dagen. Jeg synes også, at udbyttet er stort, når vi mødes til forårskonference eller i Embedsmands- og Styregruppe, og jeg ser allerede frem til Efterårskonferencen den 26. oktober i Kolding.

Miljø med perspektiv

Ved årsskiftet overtog Ballerup Kommune Dogme formandskabet efter København, og det forpligter. Vi har derfor foreslået Børn & Miljø og Vidensdeling som to særlige fokusområder for Dogme-samarbejdet de næste to år. Det skal nyhedsbrevet gerne afspejle. I dette første nummer af nyhedsbrevet fortæller Ballerup om "Verner og Vanda" - en vandsparekampagne rettet mod kommunens daginstitutioner. Jeg håber, det kan være til inspiration, og ser frem til, at også andre kommuner vil byde ind med gode historier. Arbejdsgruppernes indlæg i nyhedsbrevet er ligeså kærkomne, og det er flot, at vi i det første nummer har bidrag fra fire grupper. Det er bl.a. på denne måde, at vi andre kan få del i den viden, som arbejdsgrupperne tilegner sig og som er til gavn for hele Dogme 2000.

God læselyst!

Helle Tiedemann

PORTRÆT AF EN ARBEJDSGRUPPE

arbejdsgruppen for bæredygtige retningslinier for byggeri

I sommeren 2003 bliver arbejdsgruppen nedsat for at udarbejde et sæt miljømæssigt bæredygtige retningslinier inden for bygge- og anlægsområdet. Retningslinierne skal udformes på baggrund af eksisterende viden og praksis i Dogme Kommunerne. Desuden skal retningslinierne gælde som minimumskrav, når kommunerne bygger og vedligeholder kommunalt og støttet byggeri.

Arbejdsgruppen for bæredygtige retningslinier for byggeri

Den politiske proces

I begyndelsen af 2005 er retningslinierne klar og bliver sendt til politisk godkendelse i de enkelte Dogme Kommuner. Status er, at retningslinierne er vedtaget i Albertslund, Ballerup, København og Fredericia, og arbejdsgruppen forventer, at også Herning tilslutter sig inden sommeren 2006.

Retningslinier i praksis

Retningslinierne skal bruges, når kommunen stiller krav i projekter og selv udfører opgaver i forbindelse med planlægning, udførelse og drift af bygninger.

Formål 1:

Sikre, at miljø bliver inddraget i alle byggeriets faser og bliver vægtet på linje med arkitektur, funktion og økonomi.

Formål 2:

Sikre udveksling af viden om miljø i konkrete byggeprojekter - erfaringer med krav og resultater.

*Af Charlotte Blaksted,
Albertslund Kommune,
tovholder for arbejds-
gruppen*

Kursus om bæredygtigt byggeri

For at etablere et netværk og et fælles udgangspunkt har gruppen planlagt og afholdt et kursus med titlen "Kommunen som bæredygtig bygherre", som foregik i Miljøkontrollen i København d. 18. maj 2006.

På kurset blev deltagerne introduceret til:

- Miljørigtig projektering som metode
- Opstilling af miljøprogrammer og miljøvurdering ved nybyggeri, renovering og vedligehold
- Kvalificeret dialog med rådgivere, håndværkere og entreprenører.

Kurset havde stor tilslutning med 40 interesserede tilhørere, også fra kommuner uden for Dogme-samarbejdet.

Gruppens fortsatte arbejde

Gruppens næste udfordringer bliver at få en folder med retningslinierne trykt og udgivet. Og dernæst at implementere retningslinierne i alle Dogme Kommunerne. Arbejdsgruppen forventer, at folderen vil være klar til uddeling i efteråret, så vil det være op til den enkelte kommune at få ført retningslinierne ud i livet.

Arbejdsgruppen består af

*Tøger Thomsen,
Københavns Kommune*

*Amelie Stjernhav,
Malmø Kommune*

*Anne Marie Holt Christensen,
Albertslund Kommune*

*Bent Jakobsen Randbøll,
Albertslund Kommune*

*Neel Godthardt,
Fredericia Kommune*

*Karen Marie Børsting,
Albertslund Kommune*

*Henrik Jarl,
Herning Kommune*

*Naeema Kamal,
Ballerup Kommune*

*Charlotte Blaksted (projektleder),
Albertslund Kommune*

*Lars Højensgård,
Kolding Kommune*

FORÅRSKONFERENCE I LOEN OG HESTESTALDEN

Jo, den er god nok. 78 Dogme mennesker mødtes den 6. april til Forårskonference i de idylliske, gamle bygninger på Ryttergården i Pederstrup i Ballerup Kommune.

På konferencen fremlagde alle arbejdsgrupper og Life-projektgrupper deres arbejde. Desuden blev der fremlagt forslag til nye arbejdsgrupper om henholdsvis Hållbar Stadsutveckling og Grønne Indkøb. Tre Styregruppemedlemmer afrundede konferencen med at fortælle om deres oplevelser af dagen.

Vil du læse referatet fra konferencen eller se lidt flere billeder fra dagen, så kig ind i filarkivet på hjemmesiden.

DOGME OMSAT TIL HÅNDBOG

Af Hanne Ellgaard, Herning Kommune,
medlem af Life-udbredelsesgruppen

Hvad er erfaringerne fra Dogme-Life-samarbejdet? Og fra Dogme-samarbejdet i det hele taget. Hvad er godt og hvad er mindre godt?

Det er nogle af de spørgsmål, der vil blive sat fokus på i den håndbog, der udkommer i 2007, hvor det 3-årige Life-projekt vil blive evalueret. Life-projektet har nemlig modtaget støtte fra EU's Lifeprogram - på i alt 7,5 mio. kr. - og det skal der "kvitteres" for med en grundig evaluering.

Håndbog i flere udgaver

Arbejdet med at få håndbogen sat på skinner er i fuld gang i Udbredelsesgruppen. Indsatsen vil munde ud i en trykt håndbog - i kort, populær form. Og så i en elektronisk udgave, som efter planen skal integreres i Dogme-hjemmesiden.

Den elektroniske håndbog vil både indeholde et overordnet kapitel om Dogme-samarbejdet: Baggrund, ide, samarbejde, historik osv. og så et mere detaljeret kapitel, hvor resultaterne fra

arbejdsgrupperne og Life-grupperne, modeller, værktøjer, beregningsmetoder, resultater osv. er til rådighed for de mere interesserede.

Danske og udenlandske læsere

Målgruppen for håndbogen bliver danske og udenlandske kommuner - og ambitionen er at lave et opslagsværk, der kan inspirere andre kommuner, interesseorganisationer mv. til at komme i gang med ét eller flere grønne projekter.

Arbejdsgruppernes indsats

De forskellige arbejdsgrupper skal levere materialet til håndbogen, hvorefter Udbredelsesgruppen så får det samlet og færdigredigeret. Udbredelsesgruppen er desuden ved at lægge sidste hånd på en interviewguide, som skal danne udgangspunkt for 3-4 interviews med involverede parter i de 7 Dogme Kommuner. Denne interviewrunde vil efter planen blive gennemført i juni eller august 2006.

LIFEPROJEKTET - GRØNNE REGNSKABER

Arbejdet med test af modellens indikatorer er skudt i gang.

I de kommende måneder vil en stor gruppe af fagfolk fra Dogme Kommunerne teste indikatorerne i den nye model for grønne regnskaber.

Modellen består i meget korte træk af:

1. **Områder** og beskrivelse af disse.
Som eksempler kan nævnes området Jord og Grundvand og området Natur.
2. **Pejlemærker** for disse områder.
Pejlemærker beskriver en bæredygtighedstilstand, som vi skal arbejde hen imod.
3. **Indikatorer**, så vi kan måle på, om der er fremdrift eller ej i retning af pejlemærkerne.

Arbejdet med testen sker i en række testgrupper, som hver især bakkes op af en tovholder fra Lifeprojektgruppen om grønne regnskaber.

Det endelige testresultat vil se dagens lys den 1. februar 2007, hvor testgrupperne senest skal aflevere deres resultater.

I de næste nyhedsbreve vil projektgruppen servere letfordøjelige smagsprøver fra testgruppernes arbejde.

Læs mere om modellen på hjemmesiden.

Indikatorerne bliver testet

Det er nu blevet tiden til at få testet om disse indikatorer kan holde vand i "den rigtige verden".

*Af JesperThomsen, Herning Kommune,
projektleder for Lifegruppen om Grønne Regnskaber*

DOGME - EFTERÅRSKONFERENCE

Sæt

i kalenderen den 26. oktober 2006

- der er Dogme Efterårskonference i Kolding
Programmet for dagen kommer til september

SÆT MÅL PÅ ØKOLOGIEN VIA NETTET

Økologien i kommunernes køkkener skal fylde en hel del, hvis de skal leve op til målene i Dogme 2000-samarbejdet. Helt præcist skal 75 procent af alle råvarer være økologiske. Men hvordan får man lige det overblik, der gør det muligt at se, hvor stor en andel økologien udgør af den totale mængde råvarer i et køkken eller i en kantine. Umiddelbart kan det jo være svært at se, hvilke råvarer der for alvor kan påvirke et økologisk regnskab. Men takket være et nyt måleredskab på Internettet, kan man få effektiv hjælp til at lægge en god økologisk strategi for køkkenet. Nu kan man få et godt og brugbart billede af, om det har en økologisk dogmeeffekt at satse meget på at bage eget brød, eller om der er mere fornuft i satse på at købe økologiske kartofler og gulerødder.

Konkret består den elektroniske økologimåler blandt andet i, at man i et program på Internettet taster de mængder råvarer ind, både økologiske og konventionelle, som man til daglig indkøber. Samtidig skal man oplyse de uger om året, køkkenet er i drift og hvor mange mennesker, der bliver besøgt. Det tager omkring en 15 til 20 minutter at tæste ind, hvorefter man får et billede af, hvor meget økologien fylder i køkkenet.

Pionerprojekt

Målemodellen er udviklet som et pionerprojekt af Dogme 2000, og har taget udgangspunkt i egne erfaringer og i Fødevarestyrelsens undersøgelser af danskernes kostvaner.

Motivationsværktøj

Det er tanken, at man på sigt skal bruge måleredskabet til at lege med tallene. Ved at tæste forskellige varettyper ind i programmet, kan man få et billede af, hvor det har størst betydning at satse på økologi, hvis man vil have økologiprocenten til at flytte sig. Vi håber, at man på den måde kan bruge det som et motivationsværktøj.

Eksempelvis betyder det mere at indkøbe økologiske kartofler, gulerødder, hvidkål og mælk, frem for at satse alt for meget på at købe økologisk mel og bage selv. Mel udgør kun mellem tre og seks procent i det økologiske regnskab, mens mælk, kartofler, gulerødder og hvidkål udgør mellem 25 og 38 procent. Det er klart, at ved at bage selv kan man spare penge, som man så kan bruge til at hæve økologiprocenten andre steder - men alene ved at bage selv hæver man ikke økologiprocenten nævneværdig.

Forventningerne er, at man til næste år kan få et tydeligt billede af om det er Fredericia, København, Albertslund, Herning, Kolding, Malmø eller Ballerup, der er bedst til at nå en økologiprocent på 75.

BØRN & MILJØ

Børn & Miljø er et af de temaer, der vil være på dagsordenen for Dogme-samarbejdet i de to år Ballerup Kommune har formandskabet. Derfor vil et fast punkt i nyhedsbrevet være en præsentation af miljøarbejde, der retter sig mod børn som målgruppe. Ballerup Kommune lægger ud med "Verner og Vanda værner om vandet" - en vandsparekampagne, der henvender sig til børn og voksne i de kommunale daginstitutioner.

Verner og Vanda på vandturné

I sommeren 2005 iværksatte Grønt Sekretariat og Vandforsyningen en vandsparekampagne, der især var rettet mod kommunens daginstitutioner. Problemet var, at vuggestuerne og børnehuse i gennemsnit havde et vandforbrug, der var højere end landsgennemsnittet for daginstitutioner.

Der blev valgt to gennemgående figurer - frøen Verner og hunden Vanda. Frøen er som bekendt et dyr, der lever i og af vand, og hunden Vanda kender børn i Ballerup som symbol for Lautrup Vandværk

Det første tiltag i kampagnen var at sende en farvestrålende plakat til samtlige daginstitutioner, hvor Verner og Vanda og deres budskaber blev introduceret. Siden er plakaten blevet fulgt op af nye tilbud ca. en gang i kvartalet.

Børn som vand-detektiver

Udover, at Verner og Vanda har optrådt på T-shirts, i et hæfte med idéer til vandlege, på vandflasker og som kravlenisser til jul, så har de også været ude at besøge de institutioner, der har været interesserede. Her har børn og voksne talt om vandets livscyklus og hvorfor det er vigtigt at bruge vand med omtanke. Som en del af besøget har børnene været vand-detektiver. De har checket vandinstallationer for utætheder og inspiceret institutionens opvaske- og vaskemaskiner.

Kampagnen blev afsluttet med en tegnekonkurrence i Ballerup Kommunes Miljøuge i marts. Her deltog 9 institutioner med mange flotte tegninger af vand og vanddyr.

Alt i alt har institutionerne, og især børnene, taget imod Verner og Vanda med åbne arme, så er det næste at håbe, at det har haft en afsmittende virkning på vandforbruget!

*Vil du vide mere om kampagnen,
er du velkommen til at kontakte
Mads Bo Andersen, Grønt
Sekretariat, tlf. 44 77 22 95.*

DOGME PÅ DANMILJØ

Blandt affaldskværne, luftfriskere og vandbesparende installationer var Dogme 2000 repræsenteret på årets DanMiljømesse. Dogme-standen var anderledes end de andre med udstilling af får, dukke, ladcykel og mursten mv. Messen løb af stablen den 2.- 4. maj i Herning Messecenter.

Vores stand viste et bredt udsnit af de aktiviteter, der foregår i Dogme-regi, bl.a. økologisk kost, bjørneklobekæmpelse og arbejdet med kemikalier. Desuden stillede hver kommune med en "specialitet" fra egne rækker - laksefiskeri, grønne indkøb og vandsparekampagne rettet mod børn.

Elise Stilling fra Herning Kommune var tovholder for vores deltagelse.

Hun fortæller: - Vores stand fik en pæn del af interessen på trods af, at udstillerne generelt var lidt skuffede over det lave besøgstal på 3.500. Mange var nysgerrige efter at høre, hvad der gemmer sig bag navnet Dogme 2000. Jeg oplevede, at de folk, der bemandede standen var aktive og positive, og havde mange gode dialoger med de besøgende.

Udover journalister fra fag- og lokalpressen, politikere, rådgivere og interesserede fra andre kommuner, gæstede Miljøminister Connie Hedegaard Dogme-standen som den første. Til alt held var den noget afklædte mannequin-dukke i al hast blevet iført en miljømærket Dogme T-shirt, og kunne på anstændig vis tage imod ministeren.

